

503.902

1842-1893

Országos Széchényi Könyvtár

1842-1893

5. 20. 2011 in 5

Leipzig

1811

1812

1813

1814

1815

1816

1817

1818

1819

1820

1821

1822

1823

1824

1825

1826

1827

1828

1829

1830

1831

1832

1833

1834

1835

1836

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1811-1820

1821-1830

1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836

Alle und von der
Königlichen

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Look back, how much there has been won,
Look round, how much there is to win,
The watches of the night are done,
The watches of the day begin.

Walt Whitman.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

503.902

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
B 636/1973
LELTÁRI SZÁM

25

VÁZLATOK

MAGYARORSZÁG EGY KIVÁLÓ NYOMDÁSZÁNAK

ÉLETÉRŐL ÉS MŰKÖDÉSÉRŐL.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

LOVAG FALK ZSIGMOND

KIRÁLYI TANÁCSOS.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

LOVAG FALK ZSIGMOND

CSALÁDJA

Országos Széchényi Könyvtár

A large, rectangular embossed border with intricate floral and scrollwork patterns, framing the central text.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

EJL

18-

-93

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

NAGYSÁGOS

LOYAG FALK ZSIGMOND

KIRÁLYI TANÁCSOS ÚRNAK

A PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

ÉRDEMDŰS VEZÉRIGAZGATÓJÁNAK

A MUNKA NEMESÍTI!

1843—1893

A large, rectangular embossed decorative border with intricate floral and scrollwork patterns, framing the central text.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KERESKEDELMI TANÁCSOS

A CSÁSZÁRI AUSZTRIAI VASKORONA,
FERENCZ JÓZSEF, FRANCZIA BECSÜLET-REND, A BELGA LIPÓT-REND
ÉS A PORTUGÁLI KRISZTUS-REND LOVAGJA.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ ORSZÁGOS IPAREGYESÜLET ALELNÖKE

A KERESKEDELMI ÉS VÁLTÓTÖRVÉNYSZÉK, VALAMINT A KERESKEDELMI
ÉS IPARKAMARA TANÁCSOSA

A BUDAPESTI BANKEGYESÜLET, A III. KERÜLETI TAKARÉKPÉNZTÁR

AZ ELSŐ MAGYAR BETŰONTÓDE-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

A BUDAPESTI KERÜLETI BETEGSEGÉLYZŐ-PÉNZTÁR

ELNÖKE.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

NYOMDÁSZSÁGÁNAK
ÖTVEN ÉVES FORDULÓJA

ALKALMÁBÓL

Országos Széchényi Könyvtár
HÓDOLÓ TISZTELETTEL

AZ ÖSSZ-SZEMÉLYZET.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ÉLETRAJZ

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Gondviselés csak kegyeltjeinek adja meg, hogy habozás nélkül, zsenge korban már arra az életpályára lépjenek, mely megfelel egyéni hivatásuknak, a bennük rejlő szellemi és erkölcsi erőknek, t. i. képességüknek és becsvágyuknak. De még ritkább a szerencse azon kegyeltjeinek száma, a kiknek megadatott, hogy e hivatáshoz hívek maradhassanak tántoríthatatlanul egész életükön keresztül. Legritkábban találkozunk azonban olyan emberekkel, a kik idejekorán léptek a helyes hivatásra, ez életpályájukon mindvégig megmaradtak s a kik ezenfelül a saját maguk választotta működési téren fényesenél fényesebb erkölcsi, szellemi és anyagi sikereket értek el. E ritka providentiális férfiak közé tartozik Falk Zsigmond lovag, a hazai könyvnyomdászat egyik legkiválóbb előharczósa, a magyar ipar fejlődésének köztiszteletben álló, fáradhatlan bajnoka, közéletünknek általánosan tisztelt, a nemzeti közvélemény által őszinte rokonszenvvel koszorúzott férfi.

Életpályája, a melynek egyik fontos és örvendetes sarkkövét üljük meg e napon, sajátos compromissuma

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

Magyar Nemzeti Művelődési Intézet

az egyéni tetterőnek, a sorsnak Gondviselés-parancsolta hatalmával. Saját akaratából választott hivatást, de saját akarata azt a hivatást készíté választani, a mely egyéni tulajdonságainak legjobban megfelelt; és e pályán mindvégig megmaradt, bár a kezdet nehézségeinek keserű megpróbáltatásai ugyancsak súlyossá tevék neki e ragaszkodást. A latin költővel elmondhatja ő is magáról, hogy: »multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit«: sokat türt és munkált gyermekéveiben, sokat izzadt és fázott. A nálánál kisebb jellemek beleúntak volna a minden erőt kimerítő harcba, a melyet munkálkodása kezdetén ki kell küzdenie. De ő érezte becsét, tudatában volt hivatásának és hivatottságának és e tudatban nyugton, majdnem antik derűltséggel viselte a küzdés ólomterhét, bízva az eltökélt szilárdság és a retenthetetlen becsületes igyekvés el nem maradható győzelmében.

És ha van, a mi e pálya történetében minden objektív szemlélőt megnyugtat és felemel, úgy ez abban a nagy tanulságban rejlik, melyet Falk Zsigmond élete történetéből meríthetünk. Ez a tanulság pedig arra vall, hogy a mit szilárdul akar egy jellemes férfiú és a mihez a kísértések közepett is erősen ragaszkodik a saját becsét ismerő ambíció, azt elvégre is a siker kénytelen megkoszorúzni. Ötven éve, hogy Falk Zsigmond arra a pályára lépett, a melynek egyik büszkeségét tiszteli benne a szaktársak közvéleménye, sőt minden túlzás nélkül mondhatni: a nemzet elismerése. Ez ötven év legelső peripetiái az említett súlyos küzdelmekkel voltak betölve. Második phasisa e pályának

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1800-1801. évi kiadás
Könyvtárunkban található a következő művek:
1. [Faint text]
2. [Faint text]
3. [Faint text]
4. [Faint text]
5. [Faint text]
6. [Faint text]
7. [Faint text]
8. [Faint text]
9. [Faint text]
10. [Faint text]

az emelkedés derült és biztató képe mutatja és e harmadik stádiuma az aratás stádiuma, a melyben az előző működés gyümölcsei megérnek és búsásan jutalmazták az évtizedek nehéz harcaiban és súlyos munkájában kifejtett fáradalmakat.

Falk Zsigmond életének története e szempontból nézve egy érdekes és lélekemelő jellemképet tár fel. Van egy antik vonás e jellemben, a mely megmagyarázó kulcsa az ő győzelmes küzdelmeinek. Ha van a modern nemzedékben valami, a mely megfejtí a disharmonikus belső életet, a gyakori hajótörést, a korai csüggedést és a sors kemény akarata ellen való keserű kifakadásokat, úgy ez az akarat-szilárdság hiányában áll. Gyöngé jellemmel és törekeny akarattal lép az életnek küzdterére a modern nemzedék. Az első nehézségek már elriasztják, az első harcok már kifárasztják s az első vereségek már elcsüggesztik az újabb kor embereit. Innen aztán a meghasonlás önmagával és a világgal, az elégtelenség a társadalmi renddel, a perbeszállás a Gondviseléssel, szóval az erkölcsi bomlás mindama jelei, melyekben a modern társadalom leledzik.

Ennek a tannak egyenes negatívója az, a mi Falk Zsigmond életének történetéből élénk tárul. Ő tudott akarni s ez megfejtése az ő sikeres igyekvésének, ez magyarázza meg az általa elért díszes és jelentőségteljes eredményeket. Valóban szépen illik rája halhatatlan Arany Jánosunk mély értelmű szózata, melyet a modern kor nem szívlel meg eléggé: »S tudod mi az erő? Akarat, mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat.« Igenis, Falk Zsigmond tudott

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

akarni; felvértezve az akaraterő pánczéljával, lépett az élet harczterére és mi, ha visszatekintünk élete folyására, látjuk, hogy e pánczél megóvta őt a balsors minden támadása ellen. Jellemszilárdsága bátorságot adott neki arra, hogy felvegye a keztyűt, melyet a viszontagságok elébe dobtak, élt benne a hit hivatásában és hivatottságában s e hit zászlajával kezében, diadalmasan nyomult előre minden akadályon keresztül, míg a kishitűek csudálva nézték e fényes pályafutást, a melyet maguknak megmagyarázni nem tudtak, mert saját erkölcsi hiányaik gátolták meg ez eredményteljes pálya megértésében.

Falk Zsigmond e század harmadik évtizedének gyermeke. Egy heroikus kornak szülötte ő. Abban az időben látott napvilágot, midőn a magyar nemzet ébredezni kezdett, felocsudva sok százados lethargiájából. A harminczas évek génusza állott bölcséjénél, ama génusz, mely egy Széchenyi István lángoló szózatában lelte legékesebb és legelragadóbb kifejezését. Midőn e férfiú életrajzát megírjuk, lehetetlen rá nem utalnunk amaz összefüggésre, mely az ő pályája és születésének kora közt fennáll. Hippolyte Taine, a nemrég elhunyt francia tudós, felállította a »milieu« elméletét. Kimutatta azt, hogy a kiváló emberek sorsa nem egyéni erők működésének kifolyása, hanem egy kölcsönhatás productuma, a mely előáll a környezet, a körülmények, a korszellem, az égalj s az illető nép történeti hagyományai együttes működéséből. Nos hát, Falk Zsigmondra alkalmazva, az elmélet fényes megerősítést talál. Magyarország akkori helyzetéből szükségképen folyt az ifjú

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Falk Zsigmondnak későbbi életpályája. Vissza kell gondolnunk arra, hogy ifjú korának éveiben csendültek meg Széchenyi lángelméjű szavai, melyek a tespedő nemzetet felrázták renyhességéből. Látnoki hévvel jósolta volt meg a legnagyobb magyar, hogy e nemzet nagyságának előfeltétele az anyagi haladás terén elérendő sikertől függ. Doktrinája az volt, hogy csak gazdag népek lehetnek szabadok s ezen tételt gyakorlatilag alkalmazva, ostromozta a magyar nép tétlenségét, meddő alkotmányos harczait, közjogi vitatkozásait, a melyek elfecsérlék a nemzeti életnek amúgy is gyér erőit. Tanítása úgy szólt, hogy legyen a magyar előbb gazdag, vesse le magáról a szegénység rabszolga-bilincseit és ha meg lesz az anyagi ereje hozzá, csak akkor lásson szabadsága kiküzdéséhez, mert csak az erőseké a győzelem, holott a gyengékre a legyőzetés szégyene és szerencsétlensége vár. Ez volt az a lángszavú szózat, a mely a gyermek Falk Zsigmond füleit megütötte. Ez volt a koreszme, melyet Széchenyi erélyes keze beléoltott e nemzet öntudatába. Ez volt a zászló, a mely alá sorakoztatni akarta a magyar hazafiakat, ez volt a program, a melylyel nemzetének restaurálásához fogott. Falk Zsigmond ennek a kornak lévén szülöttje, a Széchenyi eszméinek légkörébe jutott. Okos gyermek volt, ritka éles észszel megáldott és ítélő tehetségének korán érettsége csak jellemzilárdságában birtak vetélytárssal.

Már fiúkorában megcsapta őt a jövő idők lehe, fuvallata ama kornak, a melyet Széchenyi működése megjósolt és megmutatott. Dolgozni! A magyar ember vigye

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

előbbre hazája iparának ügyét, legyen gazdaggá maga és tegye azzá hazáját, akkor jobb idők fognak felderülni az elnyomott, tespedő hazára. Félig megértve, félig megsejtve e tan horderejét, az ifjú Falk arra szánta magát, hogy az ipart választja élete pályájául és hivatásául a könyvnyomdászatot szemelte ki.

Nem kis bátorság kellett ama korban e pályaválasztáshoz. A negyvenes évek elején voltunk, ama korban, a midőn a szabadsajtó eszménye még csak a legmerészebb hazafiak legmerészebb álmaiban honolt s midőn a cenzura járma meggátolt minden szabadabb szellemi munkálkodást. A nyomdászat tehát már eleve szűk körre volt utalva. — Szerények voltak a szegény sorsú nemzet szellemi igényei és még e szerény igények kielégítését is meggátolta a cenzura brutális működése. Látszólag tehát semmi biztató nem volt a nyomdászati hivatásban. De ugyanaz a meggyőződés, mely a gyermek Falk Zsigmondot erre a pályára terelte, ugyanaz a meggyőződés sugalhatta neki, hogy nemsokára alapos változás fog beállani ez iparág fejlődésének feltételeiben. A politikai légkör telítve volt villamos feszültséggel s a kinek fogékony lelke volt a világtörténelem fejlődésének tünetei iránt, az tisztán, előre láthatta, hogy nemsokára nagy viharok kell bekövetkeznie s hogy e zivatar pusztító ereje legelső sorban a sajtó bilincseit fogja szétzúzni. Ha igaz volt Széchenyi tanítása, mely szerint a nemzetnek gazdagodnia kell, hogy szabaddá legyen, akkor alapos volt ama remény is, hogy a szabaddá leendő nemzet első dolga lesz a sajtó megváltása ama százados nyűg alól,

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

a melyet a kényszeruralom ráhelyezett volt. Erős hit a nemzet jövőjében kellett ahhoz, hogy ama súlyos viszonyok közt valaki a nyomdász-ipart válaszsza élete hivatásául, erős hit nemcsak a maga képességeiben, de a nemzet jövőjében, a magyar politikai aspirációk diadalában is.

Ismételjük: Falk Zsigmondot a saját képességébe vetett erős hit is kellett, hogy vezérelje. Hiszen szegény szülők gyermeke volt ő. Az apai házban becsületes, de fárasztó munkát látott maga előtt, oly munkát, mely az erők végső megfeszítéseivel folyt s a melynek gyümölcse legjobb esetben is legfeljebb annyi volt, hogy máról holnapra meg lehetett utána élni. Vagyongyűjtésről, kincsek szerzéséről, tőkeképzésről akkor még csak álmodni sem mertek Falk Zsigmond szülőinek házában. Már pedig a nyomdász-ipar üzéséhez épen az kell, a mire Falknak akkoriban legkevesebb kilátása volt: vagyoni erő, tőke a gépek és egyéb berendezések megszerzésére. De a fiatal Falk Zsigmondot ez az akadály sem riasztotta vissza. Ő hitt a nemzet jobb jövőjében s bizalma volt a saját maga képességéhez is. Ismerte a saját szorgalmát, intelligenciáját, fáradhatlan munkaerejét s el volt tökévelve rá, hogy dolgozni fog mindaddig, míg munkája sikere meg nem adja neki a módot arra, hogy minden nehézséget leküzdve, elérje a minden iparűző ifjú ember eszményét: az önállósítást. — 1841-ben, tíz éves korában lépett be Falk Zsigmond mint tanuló a Beímel-féle nyomdába Pesten. Nem sokáig bírta ki ez első helyen, de ez egyenesen dicséretére válik, mert becsvágyát az a méltatlan bánásmód, melylyel ott találkozott,

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

nemcsak hogy ki nem elégítette, de egyenesen megszegte. Az akkori idők patriarchális felfogásából származott az a sajátságos viszony a gazda és az inas között. Az inas minden volt, csak az nem, a minék ő maga szánta magát: t. i. egy iparág tanulója. A mesterségével csak keveset törődhetett, inkább háziszolgája volt a gazdájának és a gazdája feleségének. Így volt ez akkor az ipari élet minden terén. Az inas a gazda háztartásának eszköze volt, instrumentum, a melyet ide-oda dobhatott; semmi más. Az inasnak súrolnia is kellett, mosogatnia is, hordania kellett a kosarat asszonya után a piacon, küldöncze volt a gazdának és a segédeknek, szóval lealacsonyító munkát kellett végeznie s oly munkát kellett végeznie, a mely ha csak nem volt erős erkölcsi konstitúciója, előlhetette benne az emberi öntudatot és mindenre inkább képesítette, mint arra, hogy alaposan megismerkedjék annak az iparnak lényegével, a melyet ő élete hivatásául választott. Falk Zsigmond nem sokáig mosogatta, fűtötte és seperte a Beimel-féle műhelyt. Megunta és megutálta az inaskodás e módját és tetemesen lejjebb szállított reményekkel odább állott egy házzal, más helyet keresendő, a hol talán most már redukált eszményének megfelelőbb alkalmaztatást fogna találni.

Pestnek akkoriban legelőkelőbb nyomdája az egyetemi nyomda volt. Ide bejutni, ez volt most már ambíciója Falk Zsigmondnak. Egyéb ajánlata ez intézet vezetőségéhez nem volt, mint kitűnő iskolai bizonyítványai s eltökélt szilárdsága, hogy ez iparágak szentelendi fiatal életét.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ajánlkozott és ajánlkozását el is fogadták. Az egyetemi nyomda, bár két tanulónál többet nem tarthatott, felvette őt a maga kebelébe. Így lett Falk Zsigmond Budapest legelső nyomda-intézetének tanulója, vagy, mint az akkori hivatalos elnevezés szólott: praktikánsa. Bizony fizikai sorsa a szegény fiúnak e nagy fordulat daczára nem igen fordult jobbra. Az egyetemi nyomda a budai várban volt, Falk szülői pedig Pesten laktak, a Terézvárosban. A fiúnak hóban, szélben, nap nap után meg kellett tennie a nagy és fárasztó utat a Terézvárosból fel a várhegyre és onnan vissza. Hogy délben az ebédhez ne kelljen mindig haza szaladgálnia, szülői négy garast adtak neki naponként. Ebből kellett magát egész napon át fenn a várban eltartania. Négy garas kis pénz volt akkor is, de hát több nem tellett a szegény családtól, sőt ez a szerény összeg is nagy, igen nagy áldozatot jelentett az inséggel küzdő családra nézve. Falk Zsigmondot nem bátortalanította el a sanyarú sors és a kemény megpróbáltatásoknak egész özöne, a melyekkel szemben találta magát. Komolyan hozzálátott a tanulás munkájához. Az egyetemi nyomdában már nem kellett lealacsonyító munkát végeznie, egészen hivatásának szentelhette magát s ügyessége, valamint szorgalma, komolysága megnyerte számára úgy a munkásszemélyzet, mint főnökeinek rokonszenvét és becsülését. Jellemző ez utóbbi körülményre nézve az, hogy akadt a személyzet között egy derék munkás, a ki oly gyengéd figyelemmel és rokonszenvvel kísérte az igyekvő praktikáns fejlődését, hogy a mikor megtudta, hogy a szegény fiú négy garasból kény-

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

telen egész napon át táplálkozni, közbenjárt egy polgári családnál, hogy Falk Zsigmond ezentúl e családnál az ő négy garasáért naponként tisztességes, jól tápláló ebédet kaphasson. Három évi tanonczkodás után, Falk felszabadult. Eltelve saját akaratából választott pályája iránt táplált lelkesültségétől, bízva a saját maga, valamint hivatásának és hazájának jövőjében, 1843-ban, az akkori czéhbeli ceremóniák szerint, ünnepélyesen segéddé avattatott.

Mint segéd eleinte az egyetemi nyomdában működött. Későbbben a Beimel és Kozma-féle nyomdába került vissza, a hol a későbbi magyar nyomdász-ipar nem egy vezető férfia az ő keze alatt képezte ki magát. Az utóbbiak közül felemlítjük Wodianer Fülöpöt és Kertész Józsefet, jelenleg budapesti könyvnyomdatulajdonosokat. 1848-ig működött Falk Zsigmond e nyomdában. Hosszabb időn át tördelője volt itt a »Der Ungar« című lapnak, mely az akkori politikai napisajtónak egyik előkelő orgánuma volt. Mint tördelője egy politikai ujságnak, Falk Zsigmond a kemény cenzurával közvetlen összeköttetésben állott és egy ízben kis híja, hogy e minőségben politikai fogságba nem került.

Elmondjuk életének ez epizódját, mely valóban igen jellemzi a szabadságharcz előtt hazánkban dívott közállapotokat. Ugyanis megtörtént egyszer, hogy az említett lap színházi kritikájában egy fiatal színésznő játékaról nem a legkedvezőbben nyilatkozott. A lapnak e száma, mint rendesen, mielőtt a sajtóba került, láttamozás végett felküldetett a cenzurára. Az akkori időben a nagyhatalmú cenzor — a kiről csak azután tudta meg Falk és a

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

nyomdavezetőség, hogy a szóban forgó színésznőhöz gyengéd kötelékek fűzik — árgusszemeivel azonnal észrevette a kérdéses színész ellenében elkövetni szándékolt főbenjáró vétséget és vörös czeruzájával még nyomát is eltüntette a vakmerő kritikus merényletének. A fiú a megplajbászolt lappal a nyomdába visszakerülvén, átadta azt Falknak, hogy mint tördelő vegye ki a lapból a kifogásolt sorokat; Falk azonban, minthogy sejtelve sem volt a mindenható cenzor tettének titkos rúgóiról, nem vette komolyan a dolgot és a lapot a megplajbászolt sorokkal együtt kinyomatta. Volt aztán másnap hadd-el-hadd! Csak sok utánjárással sikerült Falknak megmenekülni egy pár heti fogságtól vagy megfelelő pénzbírság fizetése alól. Valóban ez intermezzo jobban jellemzi a korviszonyokat, mint egy egész foliánsnyi történeti tanulmány.

Következtek az 1848-iki márcziusnak jelentőségteljes napjai. Az új szabadság hajnala felvirradott és napsugarai bevilágítottak ama nyomdába is, melyben Falk Zsigmond eddig zavartalanul folytatá polgári pályáját. A kivívott új szabadságnak védő karokra volt szüksége és Falk Zsigmond bármily lelkesültséggel is fogott volt hivatásához, ott hagyta a műhelyt, hogy mint nemzetőr a szabadság védelmére alkotott phalanx-sorba álljon. Az iparos háttérbe vonult a hazafi elől s a honszeretet fegyvert adott annak a kezébe, a ki békés munka által készült hona javát előmozdítani. Ennek a fordulatnak nem maradtak el súlyos következményei. Mikor Világosnál a harc kockája eldőlt és a hazára a legyőzetés, az elnyomatás keserű napjai borultak,

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Falk bujdosásnak indult és hosszabb bolyongás után felkerült Bécsbe, a hol testvérbátyja, dr. Falk Miksa, jelenleg hazánk egyik politikai kitérősége, a hazai sajtó és irodalom kiváló büszkesége, akkor a »Wanderer« című befolyásos napilapnak társszerkesztőjeként működött. Falk Miksa a testvéröccsének sorsa iránt természetesen a legmelegebben érdeklődött, hisz a leggyengédebb szeretet lánczai kapcsolták együvé ezt a testvérpárt. A »Wanderer«-t akkor a Sommer-féle nyomdában nyomták és Falk Miksa közvetítése folytán Falk Zsigmond mint szedő itt talált alkalmaztatást.

Hogy látszólag kis eseményeknek döntő befolyás jut későbbi fontos fejleményekre, hogy jelentéktelennek tetsző okok néha messzire kiható okozatokat szülnek, azt ez eset által élénken látjuk illusztrálva. Falk Zsigmond életében valóban fontosnak alig látszott, vajjon Pesten vagy Bécsben, vagy egyebütt keresi-e meg kenyerét, mint szedő. És mégis épen Bécsbe érkezése volt elhatározó jelentőséggel életpályája további irányára nézve. Itt ismét a Taine-féle milieu-elméletre kell visszatérnünk. A látszat szerint magyar ifjúnak és pláne a szabadságharcban kompromittált magyar ifjúnak, épen Bécsben, a kényszeruralom fészkeiben az abszolutismus székhelyén semmi kilátása sem lehetett a boldogulásra. Hiszen Bécsben az ötvenes évek elején bizalmatlanul fogadtak mindent, a mi magyar, sőt nemcsak bizalmatlanul, de — hosszas küzködés után leveretvén a szabadságharc — fennhéjázó lenézéssel is. És azután, mily sorsa lehetett a nyomdászatnak az abszolút hatalom székhelyén, a legszigo-

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

rúbben kezelt rendőrállam legbarátságatlanabb városában; ott, hol a sajtó és a politikai irodalom fejlődése ellen már eleve is mély ellenszenv volt feltehető, oly ellenszenv, melyet az absolutismus a maga despotikus eszközeivel könnyen üldözéssé változtathatott át?

És mégis, a kerek világon sehol kedvezőbben nem dőlhetett el e magyar nyomdásznak sorsa, mint épen az ötvenes években Bécs városában. Lássuk csak: miért?! A mily fanatizmussal üldözte az osztrák rendőrség elnyomott magyar hazánkban a sajtót és a politikai irodalmat, mégis magában Bécsben, bármily paradoxnak is lássék a dolog, a politikai irodalom szabadabban mozoghatott. És így ott a nyomdászat fejlődésének meg volt adva a lehetősége. A kényszeruralom ugyanis nem akarta végkép elnyomni az eszméket, csak erőszakkal magához akarta őket idomítani. Az absolutismus nem üldözte feltétlenül a nyomtatott ígét, ellenszenv az utóbbi iránt csak abból eredt, hogy tíz sajtótermék között, ha a természetes fejlődés nincs megzavarva, kilencz a szabadelvűség zászlaját dicsőíti rendszerint. Bécs némi értelemben nemcsak tűrte, de kegyelte is a politikai irodalmat; oly értelemben ugyanis, hogy ez propagátorává szegődjék a szabadságról való lemondásnak, az absolut rendszer megszilárdulásának. A birodalom egyéb részeiben és kivált Magyarországon nem igen merték az akkori hatalmasok ugyanezt a tant követni. Elvégre is Pest messze van Béctől, a cenzorok pedig csak szolgálkúságukra nézve megbízhatók, de nem intelligentiájukra nézve is. Attól tartottak Bécsben, hogy a cenzura Magyar-

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

országban nem lesz elég ravasz arra, hogy magát meg ne csalassa; és így Bécsen kívül az volt a mot d'ordre, hogy elnyomandó lehetőleg minden, még a leggutgesinntebbnek látszó sajtótermék is. Nem így Bécsben. Ott az absolut rendszer vezérférfiai személyesen jelen voltak, minden kétes esetben az ő döntésük alá volt a kérdés bocsájtható; itt tehát a nyomtatott szó inkább talált talajt, meg lévén adva a birodalmi egység megteremtésére irányuló rendszernek az a természetes hajlama, hogy elveit, tanait s az ez elvekben és tanokban rejleni látszó előnyöket a monarchia központjából annak periferiája felé hirdesse. Így Bécsben az absolutismus örökös szemé alatt a birodalom egyéb részeihez képest meglehetősen élénk nyomdászati tevékenység folyt és így Falk Zsigmond Bécsben telepedvén meg, aránylag a legkedvezőbb talajra jutott. Egyedüli akadályul most már csak magyar volta maradt fenn.

De a szerencsés véletlen olyan működési térre sodorta mindjárt, a melyen magyar eredete inkább ajánló tulajdonság volt, semmint gyanút keltő körülmény. A Sommerféle nyomda, a melyben a »Wanderer« cz. lap készült, csakugyan — hogy úgy mondjuk — psychologice elütött Bécs legtöbb tipografiai intézetétől annyiban, hogy a szabad szellem menedékhelye, az uralkodó áramlat ellen küzdő tábornak asyluma volt.

Ott, a hol Falk Miksa suhogtatta a maga Botondbárdját az absolut uralom kapui ellen, ott Falk Zsigmond magyar eredete nem lehetett akadály az ő további boldogulásának/útjában.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Megkezdte tehát a fiatal magyar nyomdász a maga működését a Sommer-féle nyomdában. Kifejtette szorgalmát, megmutatta ügyességét, bebizonyította műízlését és számos tanújelét adta ritka intelligenciájának. A jövevény respektusa mindig magasabb fokra hágott. Új környezete becsülni tanulta őt, új feljebbvalói bizalommal néztek jövő fejlődése elé. Ekkor nemsokára elhalálozván az intézet nyomdavezetője, Falk Zsigmondot kinálták meg e fontos és díszes, de sok munkával és még több felelősséggel járó állással. A benne helyezett bizalom csakugyan nem vallott kudarcot. Falk a szó szoros értelmében megfelelt minden várakozásnak, a melyet kinevezéséhez kötöttek. A Sommer-féle intézet akkoriban úgyszólván elzüllőfélben volt; állandóan el lévén hanyagolva, hírneve tünedezett s a reputációval együtt veszendőbe ment lassan-lassan azelőtt tágas üzletköre is. Mindez egy csapással megváltozott attól a perctől fogva, hogy a Falk Zsigmond szelleme és akaratzilárdsága lett uralkodóvá a vállalatban. Az új nyomdavezető igyekeve oda irányult, hogy az intézet visszanyerje újra régi jó hírét s ismét felemelkedhessék hanyatlásából a maga előbbi színvonalára. E törekvés nem maradhatott sikertelenül. Falk Zsigmond vezetése áldást hozó volt az üzletre nézve. Már-már halványuló félben levő csillagzata új fényt nyert, visszavívta jó hírnevét s új lendületet vett a csaknem az összeomlás veszélyének kitett intézet. Ez a nem várt siker jutalmat érdemelt és el is nyerte méltányos jutalmát. Az ötvenes évek végével az üzlet tulajdonosa Falk Zsigmondot az intézet igazgatójává nevezte ki.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A magyar közszellem felébresztésére irányuló mozgalom, a mennyiben a sajtó eszközeivel iparkodott érvényre jutni, akkortájt a már említett okokból szintén Bécsből sugárzott ki. És Falk Zsigmondnak kijutott a maga része ezen a téren is. Az ő vezetése s az ő igazgatósága alatt álló nyomdában jelent meg az ötvenes évek közepén a Török János »Magyar Sajtó«-ja, tíz év múlva pedig a Kecskeméthy Aurél által szerkesztett »Bécsi Hiradó« című politikai napilap. De Falk Zsigmond nemcsak a magyar politikai irodalom ápolásával foglalkozott; volt gondja arra is, hogy az európai tudományos és szépirodalom termékeinek magyar átültetési napvilágot lássanak s bejussanak hazánkba, nehogy ott a magyar nyelv terjesztése s fejlesztése megszakítást szenvedjen. Falk Zsigmond meghitt barátja lett Hartleben Konrád Adolfnak, a világhírű könyvkiadó-czég főnökének s e barátságának jó hasznát vette az akkori súlyos viszonyok közepette a nemzeti irodalom ügye. Falk rábeszélésére s az ő meggyőző érveinek hatása alatt, Hartleben rászánta magát számos kiadványa magyar fordításának közzétételére s így általa ama szomorú napokban a magyar nép szellemi szükséglete bőséges és egészséges táplálékot nyert. Ebbeli működését talán a modern kor már nem tudja eléggé méltányolni. Hisz a ki biztos révből még soha nem mozdult ki, hogyan érthetné az meg a viharkorbácsolta tengeren az elmerülés veszélyének kitett csónakban ülők halálfélelmét? A ki dús asztalnál ül és soha szükségét nem látott, miként birhatna az érzékkel a nyomorútlak sorsa iránt, a kiket az éhség szörnyű kinja

OSZÉK

Országos Széchényi Könyvtár

bánt? Ma, hál' Istennek, már semmi nyűg nincs a magyar nemzet fejlődésén. A nemzeti irodalom büszkén virágzik és termékeit mohón szedi be a lelkes olvasók egyre növekvő tömege. Mit tud a mai nemzedék arról, hogy mekkora jelentőséggel bírt még csak ezelőtt harmincz évvel is egy magyar tankönyv megjelenése? Pedig érdemes volna a kortörténetet visszalapozni s tájékozást szerezni e viszonyok felől. Az absolutizmus legnyersebb erőszaka a magyar iskola ellen fordult. A mit Világos megkezdett, azt az osztrák közoktatásügyi politika volt hivatva bevégezni: leteperni a magyar nemzeti érzületet, kiirtani a szivekből a honszeretet gyökeireit. Ki volt adva a jelszó, hogy németesítendőek az iskolák. Az új nemzedék hadd veszítse el a nemzeti öntudatot, az iskolában szívjon magába idegen nyelven idegen érzést, idegen gondolkozást. Német tankönyvekkel árasztották el a hazát, német tanerőkkel az iskolákat.

Ily viszonyok között mi volt egy magyar tankönyv? Mentő horgonya az elmerülés veszélyétől fenyegetett nemzeti érzületnek, biztosítéka a jövő nemzedék magyar voltának, sikeres óvástétel a germanizáló erőszakkal szemben. Ily szempontok alatt kell megbírálni a Sommer-féle nyomda igazgatójának hazafias működését. Szerény működési körben, kicsinynek látszó eszközök útján nagy dolgokat művelt Falk Zsigmond. Apostolává szegődött a nemzeti ügynek, segített megbuktatni a nemzeti érzület ellen intézett támadásokat. Hajoljunk meg előtte őszinte tisztelettel, hisz megérdemli a nemzet háláját áldásos működéséért! /

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Falk Zsigmond pályájának kiinduló pontja ugyanaz, a mely minden self-made man életéé. Legalulról küzdötte fel magát magas polczára, mint a német mondja: »er hat von der Pike auf gedient«. És mi sem válhatik inkább becsületére jellemének, mint az, hogy sikerének tetőpontján is nem röstelkedve, de büszkén gondolt vissza mindig arra az időre, midőn közkatona volt még csak s a marsall-botot még nem kezében, hanem csak tarisznyájában hordotta. Valóban, az igazgatóvá lett Falk Zsigmond meleg rokonszenvet, baráti részvétet, csaknem bajtársi szeretetet támasztott mindenkör munkásai iránt. Alárendeltjei iránt mindig igaz rokonszenvvel viseltetett s gondoskodott arról, hogy méltányos kivánságaiknak mindenkör elég tétessék. Midőn Bécsben a nyomdászok önképző-köre megalakult, ő volt egyike a legelsőeknek, kik abba beléptek. Hogy mennyire sikerült Falknak szaktársai, különösen pedig nyomdaszemélyzete tisztületét és szeretét megnyerni, kitűnik abból, hogy midőn 1868-ban búcsút mondott Bécsnek, hogy visszatérve Pestre, itt az újonnan alapított Pesti könyvnyomda-résztvény-társulat igazgatói tisztét átvegye: a Sommer-féle nyomda egész személyzete, lelkes és őszinte szerencsekivánsatok mellett, távozó igazgatóját igen díszes aranyserleggel lepte meg és tüntette ki.

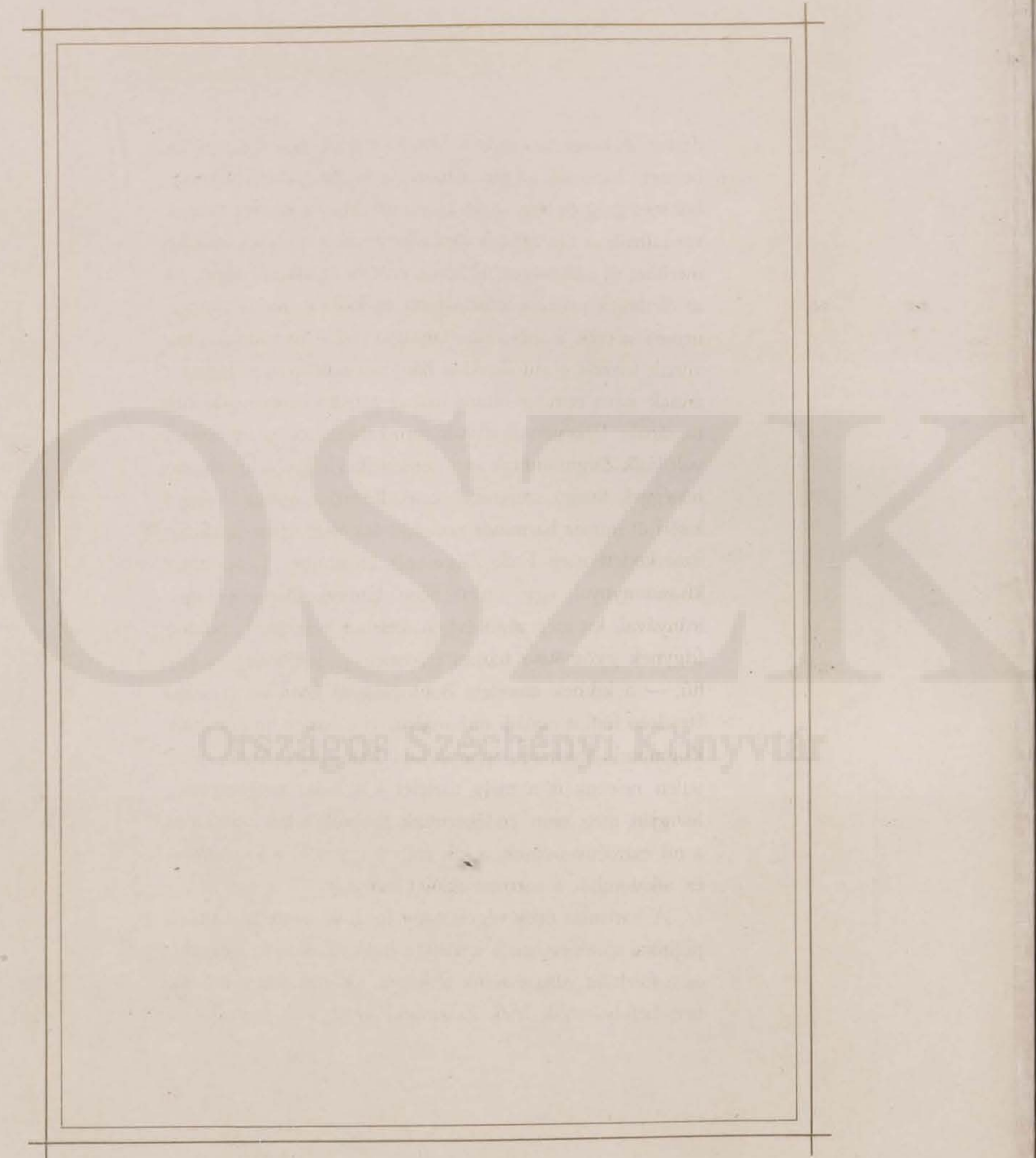
Abban, hogy Falk Zsigmond életének képe oly derült és oly harmonikus, nagy része van az ő szerencsés családi életének. Családi környezete gyöngéd szeretettel veszi őt körül harmincz esztendő óta; és ki ismerné félre a boldogság e fajtájának üdvös kihatását az egyéni jellemképző-

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

désre? A kinek az otthona csendes és enyhe rév, a melybe be nem hatolnak az élet viharai; a kinek családi tűzhelyéből melegség és fény árad ki szüntelenül; a ki szeretteinek vonzalmában bir azzal a varázsforrással, a melyből mindig meríthet új bátorságot, új harczy erőt és új lelkesültséget, ha az életharcz prózája kifárasztotta és kiábrándította: annak nemes szívébe a sors viszontagságai rést nem tudnak ütni, annak fenkölt gondolkodása hanyatlásnak nem indulhat s annak szíve mindig oltára marad a tiszta eszmények kultuszának. Ilyképen nemcsak munkatársa, de jó génusza volt Falk Zsigmondnak az a nemeslelkű hölgy, a ki odaadó hűséggel, buzgó szeretettel, kiapadhatatlan gyöngédséggel kíséri őt immár harmincz esztendő óta élete útján. 1863-ban ismerkedett meg Falk Zsigmond Dirnhuber Leopoldina kisasszonnyal, egy jóhírű bécsi könyvkötő-iparos bájos leányával, kit még azon évben oltárhoz vezetett. E boldog frigynek gyümölcse három gyermek — két leány és egy fiú, — a kiknek szeretete boldogsággal környezi a sokat fáradozó férfiút családi otthonában. S e napon, midőn Falk Zsigmond ötvenéves ipar-pályája befejezését üljük, lehetlen nekünk is a mély tisztelet s a hálás meghatottság hangján meg nem emlékeznünk azokról, a kik eszményei a mi eszményeinknek, a kik szerettei annak, a ki iránt mi ez alkalomból a szeretet adóját lerójjuk.

A hatvanas évek végén nagy fordulat állott be Európa politikai történetében s a mélyre ható változások, melyeket ez a fordulat világrészeink térképén okozott, nagy mértékben befolyásolták Falk Zsigmond további életpályáját is.

Valóban az ő életének története még arra nézve is vonzó és tanulságos, a kit a hálás tisztelet nem oly benső kapcsai fűznek vele össze, mint bennünket. Vonzó és tanulságos az ő pályája, mert vörös fonálként végig húzódik rajta egy nagy elvnek következetes bizonyítása: t. i. az elmaradhatatlan kölcsönhatás az egyének és az összeség sorsa közt. Valóban, az élet művészetének egyik legfontosabb kelléke az, hogy felismertessék és kiszámíttassék mindenkoron, hogy az egyes ember ténykedése mikép befolyásolja nemzetének sorsát s a nemzetek ténykedése az összes emberiség végzetét, valamint hogy a világpolitika egyes fázisai miként folynak be a nemzetek sorsába s a nemzetek sorsa miként hat ki az egyesek életére. Falk Zsigmond életrajzában ez a kölcsönhatás tisztán kimutatható. A Széchenyi eszméi vezették őt a nyomdász-ipar terére; nemzetének balsorsa a hazából kibujdosni kényszeríté olyan helyre, a hol szerencsés körülmények az ő jövő nagyágát megalapíták. Azután beállott a világpolitikában az a nagy esemény, a melynek neve Königrätz és ez visszahozta Falkot hazájába, a hol huszonhat év óta fejt ki sokféle elágazó, de minden téren áldásos működését.

Az osztrák-porosz háború lezajlása után beállott a korona részéről a magyar nemzetre való kiengesztelődés feltétlen szüksége. Deák Ferencz politikai előrelátása diadalt aratott. Bécs elismerte a nemzeti jogok összeségét, a kiegyezésben a nemzet és királya egyetértően megvetették alapját a modern magyar állam nemzeti önállásának, állami egyéniségének/s jövő fejlődésének. Az új korszak beköszö-

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

nése mint egy varázsige átalakította Magyarország belső életét. Lehullottak a békók, beállott a szabadság, a nemzet visszanyerte korlátlan önrendelkezési jogát és ez az áldásos változás majdnem meseszerű fejlődésnek indította a nemzet szellemi és anyagi életét.

És talán nincs ipar, a melyre az új korszak beköszö- nése élesztöbben hatott, mint a nyomdászati ipar. Valóban elmondható, egy ismert közmondást variálva: »Mondd meg nekem, mi a sorsa a nyomdász-iparodnak és én meg- mondom neked, milyen viszonyok között folyik le nem- zeti életed«. Ez az iparág a kifejezője a népek politikai és gazdasági állapotának. Szolganépnek és maradi nemzet- nek tespedő a nyomdászata; haladó és szabad államokban ellenben leghamarább és a legszebben indul virulásnak ez az ipar. A beállott nagy politikai változás fölélesztette a nemzeti öntudatot halottjaiból, feltámasztotta a magyar állameszmét s a haladás útjára terelte ezt a megifjodott erejű nemzetet, tehát legelső természetes hatása a nyom- dászati ipar fellendülésében nyilvánult.

Az élénken pezsdülő nemzeti életnek szüksége volt könyvnyomdákra és a rohamosan emelkedő kereslet kielé- gítésére szüknek bizonyult az a kínálat, melyet a magyar nyomdászat akkori fejlettsége nyujthatott. És így beállott nemsokára annak az öntudatos szüksége, hogy a magyar nyomdász-ipar telepei szaporíttassanak. Ez a szükséglet nem pusztán gazdasági, de egyuttal politikai és szellemi szük- séglet is lévén, nem csoda, hogy a kielégítésére célzó moz- galom a nemzet egyik politikai és vezérférfiától indult ki.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Faint, illegible text within the rectangular border, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Klapka György halhatatlan nevéhez fűződik a Pesti könyvnyomda-részvény-társaság megalapításának emléke. Ő pendítette meg az eszmét, hogy létesüljön hazánkban is a külföld nagyszerű tipografiai műintézeteinek példájára egy magyar minta-nyomda; és ez eszme megvalósítására sikerült maga köré toborzania egy lelkes férfiakból álló kis csoportot, a mely az intézet létrehozásához szükséges tőkét csakhamar előteremtette. A társaság az ifjú vállalat technikai vezetését Falk Zsigmondra bízta, a ki szakképzettségénél és elért nagy sikereinél fogva erre leghivatottabbnak is látszott. Íme, a nagy politikai események kihatása e kiváló férfiú egyéni sorsára. Világos kiszorította őt a hazából s Königsgrätz újból hazahozta.

Minden túlzás nélkül mondható, hogy Falknak működése az új magyar tipografiai intézet élén korszakalkotó hatással volt a magyar nyomdászat fejlődésére. Falk nem járt a chablon útjain, új csapásokon haladt az általa kitűzött célok felé s az általa elért eredmény által úgyszólván iskolát teremtett iparunkban. Az új intézet berendezését a legmodernebb műszaki vívmányok magaslatára emelte; kipróbált ember- és szakismerettel, körülvette magát oly személyzettel, melynek ügybuzgósága és komoly igyekezete ügyességgel és szakavatottsággal volt párosulva. Jó gépekkel s kitűnő munkásokkal szerelvén fel intézetét, hozzálátott nagy feladatához: a magyar nyomda-ipar műzslésének fejlesztéséhez. Kiváló gondot fordított arra, hogy az intézetből kikerült termékek minősége szolid és előkelő ízlésről, ügyes kezelésről s megbízható szakavatottságról tegyenek tanúságot.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1848. évi október 11. napján
az Országgyűlés által felállított
Országos Széchényi Könyvtár
a Magyar Nemzeti Múzeum
és a Magyar Nemzeti Levéltár
székhelyébe költözött.

A Pesti könyvnyomda-részvény-társaság telepe így reformálólág hatott egyrészt a közönség igényeire, másrészt a nyomda-ipar technikai és esztétikai fejlődésére; iskolája lett a publikumnak is és a magyar könyvnyomdászoknak is. E becsületes igyekezősnek nem maradhatott el a jótékony hatása egy irányban sem. Ha jelenleg ez iparág hazánkban győzelmesen megállja a versenyt a külföld vállalataival szemben; ha a közönség maga is megtanulta becsülni a szolid és ízléses tipografiai munka értékét; ha a magyar nyomda-ipar lépést tudott tartani a nemzeti élet egyéb ágainak rohamos fejlődésével: úgy ebben nem csekély része van Falk Zsigmondnak, a kit bátran nevezhetünk a magyar nyomdászat terén az új korszak megteremtőjének. De kedvező hatással volt a Falk működése az ő vezetése alatt álló intézet sorsára is.

A Pesti könyvnyomda-részvény-társaság megalakulása első percétől fogva kitünően jövedelmezett s a felvirágzásnak egyre magasabb fokára hágott. Tanulságképen álljon itt a következő táblázat, mely az 500 frttal befizetett részvényeknek jövedelmezőségét tünteti fel.

ÉV	OSZTALÉK	
	forintokban	százalékban
1869	48	9 ³ / ₅
1870	45	9
1871	60	12
1872	70	14
1873	70	14
1874	70	14
1875	60	12

Faint, illegible text within a rectangular border, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Országos Széchényi Könyvtár

1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857

ÉV	OSZTALÉK	
	forintokban	százalékban
1876	60	12
1877	50	10
1878	45	9
1879	50	10
1880	60	12
1881	55	11
1882	60	12
1883	70	14
1884	75	15
1885	75	15
1886	75	15
1887	80	16

1887-től kezdve mostanáig az osztalék állandóan 80 frtra, azaz 16 százalékra rúgott, úgy, hogy a részvények jelenlegi árfolyamértéke 1400 frtot tesz ki.

De ez a táblázat Falk Zsigmond működésének csak egyik oldalát tárja elénk; belőle ugyanis csak az tűnik ki, hogy mit tett ő a részvényesek érdekében. Bátran mondhatjuk, hogy működése ép oly áldásos volt a munkások sorsának javulására nézve is. Láttuk már Bécsben kidomborúlni Falk jellemének a vonását, mely őt a nyomdászsegédek jóakaró és őszinte rokonszenvű barátja gyanánt tűntette fel. Ugyane jellemvonás még erősebben lépett előtérbe itt a hazában. Falk Zsigmond munkásainak atyai jóakarója volt mindenkor. Kivánalmaikat, anyagi és szellemi törekvéseiket részvétellel kísérte, istápolta és a hol csak lehetett, hathatósan előre is mozdította. Az árjavítási moz-

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

galmak alkalmával Falk Zsigmond az ő magatartásával mindig elítélte a munkaadók közül azokat, a kik merev visszautasítással vélték ellensúlyozhatni a munkások kivánalmainak teljesülését. Ő nem a daczos harcz, hanem a békés megegyezés embere. Ha a munkások munkabérük felemelését követelték, ő mindig egyike volt a legelsőeknek, kik jóakarattal vizsgálták meg a kivánalmak jogosságát és a kik sohasem vonakodtak, ha arról volt szó, hogy az általa jogosaknak elismert kivánságok teljesíttessenek is. Sokat köszön neki e tekintetben a magyar nyomda-ipar munkásosztálya, mely benne igazságos, rokonszenves és önzetlen pártfogóját tiszteli. De hervadhatatlanok amaz érdemek is, melyeket Falk Zsigmond a nyomdász-segédek társadalmi és szellemi érdekeinek fejlesztése körül szerzett. 1869-ben, egy évvel hazatérése után, bizalomteljesen megkinálták őt a fővárosi nyomdászok az elnöki tisztséggel és ő ezt készséggel elfogadta, de roppant elfoglaltsága miatt kénytelen volt 1872 elején attól visszalépni. Falk elnökségének ez idejében történt az alapszabály-reform, melynek sarkkövét a segédek befolyása a segélyző-egylet ügyeire képezte; addig jobbára csupán princípálisok és faktorok kezeiben lévén az egylet vezetősége.

Hornyánszky Viktornak, az egylet érdemes és buzgó elnökének, 1882 május havában, tíz évi elismerésre méltó elnökösködés után történt váratlan elhunytával az elárvult elnöki szék betöltése végett a tagok összesége újra Falk ügyszeretetéhez és emberbaráti érzelmeihez apellált. Falk egy percig sem habozott a nehéz terhet ismét vállaira

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

venni és e tisztségének pontos és lelkiismeretes betöltésében találta örömét és büszkeségét. Az egyesület, daczára a tagok közt minduntalan megújuló, olykor-olykor igen heves pártküzdelmeknek, mégis virult és gyarapodott, a mi kétségtelenül nagy részben Falk tapintatos és cél-tudatos elnökösködésének volt köszönhető, ki békítő és intő szavával mindig a kellő sikerrel hatott a felizgatott kedélyekre. Ezelőtt három évvel elnöki állásáról leköszönt, de nem vonta meg az egyesülettől jóakarátát, sőt ellenkezőleg állandóan még most is jóltevője az egyesületnek. Hogy Falk mennyit áldozott ezenkívül anyagilag az egyesületért, azt, mint általánosan tudvalevő dolgot, nem szükséges bővebben taglálni. Legyen elég azon nem eléggé méltányolható tényre még utalni, hogy az 1885-ik év szeptember 6. és 8-án az ország minden részéből összesereglett küldöttekkel együtt buzgón fáradozott a magyarországi nyomdász-egetek egyesítése érdekében.

Daczára a mélyreható szakbeli munkálkodásnak, Falk a társadalmi és közgazdasági élet számos terén élénk tevékenységet fejt ki évtizedek óta s mi sem bizonyítja élénkebben az ő szellemének és jellemének kiváló tulajdonságait, mint az, hogy közéletünk számos ágán vezérszerepet visz s nevét mindenütt ott találjuk, a hol nemzetünk erkölcsi és anyagi érdekeinek önzéstelen támogatásáról van szó. Falk Zsigmond az »Országos Iparegyesület«-nek majdnem negyedszázad óta tagja. Ez előkelő egyesület igazga-

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

tóságába 1878-ban választatott; 1885-ben pedig első alelnöke lett ugyanazon helyen, melyet előtte Feszt Imre, Zichy József gróf és Keleti Károly töltöttek be. Ez idő óta folyvást alelnöke az egyletnek és mint ilyen példás buzgóságot fejt ki; minden ülésen jelen van, tapintattal vezeti a tanácskozásokat és ritka áldozatkészségével az egyesületet mindenkor megkínálja, valahányszor az ipar érdekeinek támogatásáról van szó.

Az ipar- és kereskedelmi kamarák intézményét hazánkban az 1868:VI. törvényczikk lépteté életbe. E törvény alapján 1869-ben először választotta a kereskedők és iparosok egyeteme Budapesten az új kereskedelmi és iparkamarának negyvennyolcz tagját. Az első ízben választott tagok mandátumának lejártakor 1875-ben a kereskedelmi és iparkamara tagjainak új választásáról volt szó s ekkor iparos társainak bizalma a kereskedelmi és iparkamara ipari osztályának rendes tagjai közé választotta őt. Az 1881., 1886. és 1893-iki választások alkalmával Falk Zsigmond mindannyiszor újra megválasztatott, úgy, hogy e jeles férfiú a kamarában már tizennyolcz év óta működik szakadatlanul. A kortársak előtt s kivált azok előtt, a kik Falk Zsigmond tevékenységének közeli megfigyelői, felesleges bővebben fejtegetnünk azt a fontos szerepet, melyet ő úgy az iparegyesületben, mint a kamarában fíradhatatlanul betölt. Hisz köztudomású, hogy e két nagy jelentőségű testületben nem merülhet fel oly ipari kérdés, a melyet Falk az ő lelkiismeretességével és az ő tapasztalatokban gazdag szakértelmével buzgón fel nem karolna. Tanácsai-

nak nagy súlya van, ítéletében megbíznak úgy kollegái, mint a közvélemény képviselői és közhasznú tevékenységének önzetlensége a nemzeti ipar nagy hasznára oly befolyással ruházta fel szavát, a melyet mindenkor a haza közgazdasági viszonyainak fejlődésére s a magyar ipar művelőinek érdekében érvényesített. A budapesti kereskedelmi- és iparkamara, még mielőtt Falk Zsigmondot tagjai közé számíthatta volna, már jelét adta őszinte elismerésének e férfiú ritka érdemei iránt. 1873-ban megválasztotta őt a budapesti kereskedelmi- és váltótörvényszék ülnökének, mely állásban mindez ideig a nála megszokott pontossággal és lelkiismeretességgel működik. A kamara körében felmerülő fontos kérdések tárgyalásainál Falk úgy a kamara plenumában, mint az ipari osztályban, valamint az egyes bizottságokban fáradhatatlan tevékenységet fejt ki s jellemző reá nézve, hogy a kamara jegyzőkönyveinek tanúsága szerint Falk Zsigmond tizenhét éves tagsága folyamán egyetlenegy összes ülésről sem hiányzott. Nem akarunk ez életrajz keretében kritikát gyakorolni mások felett; de annyit talán mégis szabad lesz minden polemikus él nélkül megjegyeznünk, hogy nemzeti iparunk és közgazdasági fejlődésünk ügye egészen másként állana, ha az e téren vezetői szerepre hivatott férfiak Falk Zsigmond példájából merítették volna okulást arra nézve, hogy milyen pontossággal és lelkiismeretességgel tartoznak azon ügynek, mely gondjukra bízott.

Áthatva ama meggyőződéstől, hogy a tulajdonképeni kézműves osztály egy gazdaságilag is egészséges és szolid

elemet képvisel s hogy a kisiparos anyagi jólétének egyik előfeltétele abban áll, hogy el lévén előle zárva a nagyobb pénzintézetek hitelforrása, legyen kihez fordulnia szükség esetén egy olcsón kamatozó szerény hitel elnyerése végett, e meggyőződéstől áthatva, Falk Zsigmond 1869-ben megragadta a kezdeményezést a »Pest-Budai Kézműves-Bank« megalapítása céljából. Maga is kézműves lévén, lelkes örömmel állott élére ama mozgalomnak, mely a szorgalmas és igyekvő iparosokra nézve oly üdvös intézmény létesítését tűzte ki feladatául; s a mozgalom sikerre vezetvén, a derék Ellenberger Henrik oldala mellé egyhangúlag a bank alelnökévé választatott. Fárasztó szakbeli hivatása és sokoldalú egyéb elfoglaltsága daczára Falk Zsigmond kiváló előszeretettel gondozta és ápolta ezt az intézményt, a melynek társulati tőkéje hetenkinti huszonöt krajczárnyi befizetésekből volt összegyűjtendő. Neki, a ki mindenkor a kézműves osztálylyal élt és érzett, csaknem életszükségletévé vált, hogy sikeres közreműködését a kézműves bank megizmosodásának és felvirágozásának szentelje. S valóban méltó büszkeséggel és benső elégtétellel töltheti el keblét, hogy e kedvencz alkotása oly örvendetesen fejlődött s az idők folyamán oly szépen gyarapodott, hogy a primitív alapon létesített kézműves bank tíz év mulva átfejlődhetett a budapesti Bankegyesületté, melynek részvénytőkéje ma már három milliót s melynek általános tartalékalapja 60.000 frtot tesz ki. Ellenberger Henrik elhalálozása után Falk Zsigmond lovagot a budapesti Bankegyesület 1884. január 26-án tartott közgyűlésében egyhangúlag elnökévé

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

választotta és bár az évek hosszú során keresztül — 1869-től 1893-ig — az igazgatóság számos tagja kidőlt és változott, Falk Zsigmond lovagnak jutott osztályrészül, hogy egy teljes negyedszázadon át megszakítás nélkül élén maradjon ez intézetnek, kiérdemelvén kötelességtudásával, lelkiismeretével, harmonikus lényével és szeretetreméltóságával, nemcsak szeretetteljes becsülését igazgató kollegáinak, de őszinte tiszteletét mindazoknak is, a kik ez intézet körén belül vele hivatalos érintkezésbe jutottak. Falk Zsigmond lovag ezenfelül elnöke a III. kerületi takarékpénztárnak is és e pénzüintézet élén szintén kitűnik ama példás buzgósággal és komoly lelkiismerettel, mely egyéniségének egyik legimpozánsabb jellemvonása.

Am nagyon csalódnék az, a ki azt hinné, hogy Falk Zsigmond lovag működése az eddig mondottakban ki van merítve. Bízást mondhatjuk róla, hogy a főváros társadalmi életében minden nemes és jó eszmének nincs nálánál lelkesebb felkarolója s áldozatkészebb művelője. Évtizedek óta, fáradságot nem ismerve, közreműködik mindenütt, a hol a társadalmi jólét fejlesztéséről, nemzeti eszmék szolgálatáról van szó. Elnöke volt a Pénzüintézetek tisztviselői országos nyugdíjintézetének, tagja a kereskedelemügyi miniszter elnöklete alatt működő országos ipartanácsnak, igazgatósági tagja a Hirlapírók nyugdíjintézetének, pénztárosa a Klotild fővárosi szeretetháznak, a Budapesti önkéntes mentő-egyesületnek, az »Otthon«-nak, az V. kerületi jótékony egyesületnek és a »Charité«-egyletnek, választmányi és igazgatósági tagja vagy tisztviselője csaknem minden

Faint, illegible text within a rectangular border, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Országos Széchényi Könyvtár

Faint text below the library name, likely a library stamp or administrative note.

egy emberbaráti egyesületnek, úgy hogy e tekintetben is mintaképül állíthatjuk oda polgártársai elé.

Az önkéntes mentő-egyesület eszméjének megpendítésekor, 1886-ban, az elsők elseje volt, a ki az eszmét lelke egész melegével felkarolta. Az egyesület megalapítását előkészítő bizottságnak éltető szelleme volt. Az előkészítő értekezletek összehívásának lehetővé tétele neki köszönhető, a mennyiben az ahoz szükséges nyomtatványokat ingyen szállította. Az alakuló közgyűlésen 1887 május 8-án választmányi taggá, a választmány megalakulása alkalmával egyhangúlag az egyesület pénztárosává választott. Az alakuló közgyűlés őt küldvén Bécsbe egyik tagul azon bizottságba, mely köszönetet volt mondandó Wilczek grófnak azon adománytárgyakért, melyekkel az egyesület működésének már május 10-én való megkezdése lehetővé tétetett. A bécsi mentő-egyesület tiszteleti tagjává választotta s a választásról díszes okmány kíséretében értesített. Az egyesület megalakulása óta minden közgyűlésen egyhangúlag választmányi taggá s minden alakuló választmányi ülésen egyhangúlag pénztárossá választott. Valamennyi közgyűlés jegyzőkönyve — 1893 márczius 28-án a VIII. rendes közgyűlés tartatott meg — tanúskodik a meleg hála és elismerés érzelméről, az egyesület összesége adózáván neki azzal kiváló szakértelme, lelkiismeretes buzgóságáért, melylyel nemcsak az egyesület pénztárát kezelve, hanem fáradságot nem kimélve, mindent elkövetett, hogy az egyesület alapítványi tőkéit minél kedvezőbben gyümölcsöztesse. Ezen fáradhatlan buzgóság eredménye az,

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

a koronaherczeg fekete szalon-öltözetet viselt fehér nyak-kendővel, nyakán az aranygyapjas renddel. Falk magyar nyelven tartott beszédére a trónörökös hosszasabban felelt tiszta, folyékony magyar beszédben; e beszéd kéziratát a főudvarmester később Falknak átadta. A királyné, a ki ugyanazon a napon, mikor a küldöttség fogadtatott, valamely utazásról jött vissza, a mint Latour tábornok Falknak elmondta, élénk érdeklődéssel tudakozódott a trónörökös ezen első fogadásának minden részlete felől.

Hogy Falk Zsigmond lovag egész egyéniségénél fogva egyik legbuzgóbb bámulója volt a lángeszű és vaskezű Baross Gábornak, azt talán felesleges is bizonyítani; hiszen ez a korán elhunyt államférfiú volt megtestesülése amaz eszménynek, a melyet Falk Zsigmond lovag a magyar gazdasági élet reformátoráról magának megalkotott. Baross Gábor szelleme előtt nem hajlik meg senki őszintébb hódolattal, mint ő s mikor a kérlelhetetlen halál a minisztert elszólította az élők sorából, Falk volt az, a ki fényes áldozatkészségével sietett megvalósítani azt az eszmét, hogy Baross érdemeit a nemzet elismerése egy monumentális emlékműben örökítse meg, jelétül a magyar nép hálájának és buzdításul a jövő nemzedékek számára. Falk Zsigmond lovag tekintélyes összeggel járult a Baross-szobor felállításához, a mennyiben mintegy ezer ötszáz forint ára nyomtatványt teljesen díjmentesen bocsájtott rendelkezésére a szobor-bizottságnak.

Kiváló érdemeket szerzett Falk Zsigmond a budapesti kerületi betegsegélyző pénztár megalakítása körül is.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Hogy mily bizalmatlansággal fogadta ezen intézményt úgy az alkalmazottak, valamint a munkaadók egy része, hogy mily agitációt fejtettek ki egyesek s egyes testületek ezen intézmény zavartalan létesíthetése ellen, az közismeretű; az azonban kevesek előtt ismeretes, kinek köszönhető nagyrészt az, hogy ezen betegsegélyző pénztár életbe léptetése mégis úgyszólván akadály nélkül volt eszközölhető.

Az érdem oroszlánrészé itt is Falkot illeti.

A kerületi betegsegélyző pénztár igazgatósági tagjait és pedig 21 munkaadót és 43 alkalmazottat az illetékes hatóság 1892. évi május havában kinevezvén: az igazgatóság elnökének megválasztására hívatott fel.

Úgy a munkaadók, mint az alkalmazottak meg voltak győződve arról, hogy az egész munkásvilágra oly fontossággal bíró s mégis oly ellenszenvvel fogadott intézmény, csak az esetben működhet eredményyel, ha az elnöki tisztet egy oly férfúra ruházzák, ki úgy a munkaadóknál, mint az alkalmazottaknál egyenlő népszerűséggel, működésében kitartó erélyyel, nemkülönbén kellő szakavatottsággal, tapintattal és főként rendíthetlen igazságszeretettel bír; a mely tulajdonságok őt képessé teszik arra, hogy a tanácskozásokat mindkét fél megalégedésére vezetve, a már amúgy is oly feszültté vált ügyet közmegalégedésre megoldani képes legyen.

A közbizalom a mai napon ünnepelt férfiúban találta fél azon egyént, ki mindezen tulajdonokkal ékeskedik s ez okból őt az elnöki állásra egyhangúlag meg is választotta.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Hogy mily szerencsés volt e választás s hogy a választás érdemesebb férfiúra nem eshetett, azt az eredmény fényesen igazolta.

A pénztár működésének megkezdésétől kezdve testtel-lelékkel ez ügynek szentelte magát.

Jellemzőbbet az ő egyéniségére nézve alig lehet felhozni, mint jelmondatát, a melyet ő rendesen használni szokott akkor, midőn az egyes ügyek tárgyalása a sok szóbeszédben már-már elposványosodni kezdett:

»Többet tenni, mint beszélni!«

Ez volt ilyenkor figyelmeztető szava s ezen jelmondata vezérfonalként huzódik át egész működésén.

A sok beszédnek embere nem volt, hanem ha tenni kellett, a tettek mezején találtak.

Időt, költséget nem kimélve, egy bizottság élén megtekintette a bécsi kerületi betegsegélyző pénztár berendezését, hogy az ott már kipróbált s jónak talált intézményeket itt is alkalmazhassa.

A pénztár működésének megkezdésekor a szükséges első költségeket sajátjából előlegezte, csak hogy a munkát keresztülvitele halasztást ne szenvedjen.

Hogy a pénztár működését teljes erővel megkezdhesse, több ezer forint befektetési tőkére volt szükség.

Ezen is segített az ő kiváló erélye és mozgékonyága.

Sorba járta az illetékes hatóságokat, kért, sürgetett, követelt s végre is előteremtette azon összeget, a melylyel a pénztár működését egész terjedelemben megkezdhetette.

Akaratereje előtt le kellett dőlni minden akadálnak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A hatóság által utalványozott előleg azonban mind kevés volt a legnélkülözhetlenebb szükségletek fedezésére.

Ezen is segítve lett. Még egy más, hason vállalat igazgatójával alkalmazottjaik után egy évre esedékes járulékokat a pénztár rendelkezésére bocsátották s a pénztárhiányon ismételten segítve lett s a pénztár működését akadálytalanul folytathatta.

Hogy mennyire szíven viselte a pénztár érdekeit, igazolja már magában véve azon kiváló s hálás elismerést érdemlő tette is, hogy a pénztár részére szállított s tetemes összeget tevő nyomtatványokat még az előállítási áron is alól bocsátotta a pénztár rendelkezésére.

Működése ment volt minden dicsvágytól, minden egyéni érdektől, egyedül a humanizmus nagy eszméje volt vezérszavaként, mely őt ezen pénztár érdekében kifejtett mindenemű működésénél vezette.

A törvény által kijelölt utat el nem hagyta soha egy pillanatra sem s a törvény rendelkezéseinek mellőzését el nem tűrte senkitől.

A törvények és rendeletek szigorú megtartása, egymás jogainak tiszteletben tartása, a felmerült ügyekben egyenlő igazságos mérték alkalmazása mindenki irányában s a munkának tisztelete mindenkiben: ezek voltak azon alapelvek, melyek tetteit mindenkor vezérelték s bátran állíthatni, hogy az ő erélye, önzetlen igazságszeretete volt egyik tényezője annak, hogy ezen pénztár működését akadálytalanul megkezdhette s oly rövid idő alatt annyira megerősödhetett, hogy áldásos működése immár teljesen

Országos Széchényi Könyvtár

biztosítva van; de biztosítva van több mint húszezer munkáscsalád is azzal, hogy betegsége esetén segélyt, orvosságot kap a kerületi betegsegélyző-egylettől.

Ezen pénztár körül szerzett érdemei oly nagyok, hogy azért nemcsak egyesek, hanem az emberiség jólétét szíven hordó minden hazafinak köszönetét kiérdemelte s itteni működése egy újabb babérlevéllel gyarapítja azon koszorút, melyet közhasznú munkásságával már eddigelé is jól kiérdemelt.

A humánus célokon kívül érdemeket szerzett Falk Zsigmond lovag a nyomdászati szakképzés és szakirodalom fejlesztése körül is. Többször pályadíjakat tűzött ki és a nyomdászsegédek által a szakképzés és a szakirodalom fejlesztésére alakított Könyvnyomdászok Szakkörét kitűzött céljainak elérésében folyton hathatósan támogatta és ma is szakadatlanul támogatja. Ezért a Kör Falk Zsigmond lovagot e téren szerzett érdemeinek némi elismerésül 1890-ben örökös tiszteletbeli tagjává választotta.

A mondottak után magától értetődik, hogy Falk Zsigmond lovag kiváló gondot fordított arra, hogy valahányszor alkalom nyílt rá, úgy saját intézete, mint általában a magyar nyomdászat a kiállításokon méltó alakban legyen feltüntetve. A bécsi világtárlaton 1873-ban állított ki először a Pesti könyvnyomda-részvény-társaság s mindjárt ez első alkalommal fényes sikerrel, a mennyiben a legelőkelőbb kitüntetésben részesült. Innen túl minden

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

egy-egy kiállításon vagy a nyomda, vagy a személyzet egyes tagjai nyertek kitüntetést. Az 1873-iki bécsi világkiállításon, a szegedi és székesfehérvári országos kiállításokon 1876-ban és 1879-ben, továbbá Triesztben 1881-ben Falk Zsigmond mint jury-tag működött. Az 1878-iki párisi világkiállítás alkalmával Falkot nagy megtiszteltetés érte, a mennyiben a magyar miniszterium kormánybiztosságának tagjává nevezte ki. Az 1885-iki budapesti országos kiállításon Falk Zsigmond lovag és az igazgatása alatt álló intézet példás módon vett részt. A Pesti könyvnyomda-részvény-társaság külön pavillonja egyike volt a tárlat legdíszesebb és legérdekesebb épületeinek. Mindezek után, bár a millenniumi kiállítás még csak az előkészítés stádiumában van, már eleve jelezhető, hogy Falk Zsigmond lovag, mint a sokszorosító műiparágak (XV.) csoportjának elnöke, a nemzeti tárlat érdekében buzgón fog közreműködni s hogy nyomdája új babérkoszorúval díszítve fogja elhagyni a magyar ipar nemes mérközésének e színhelyét.

Falk sokféle ágazó, közhasznú és hazafias működése nemcsak a nemzeti közvéleménynek háláját, de a korona elismerését is kinyerte. Már 1877-ben Ő Felsége által a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntettetett ki. Rövid időre rá a vaskorona-rend harmadik osztályát s e rendjel alapján úgy maga, mint gyermekei számára a lovagi rangot nyerte el. Birja ezenfelül tizenöt év óta a francia becsület-rend lovagkeresztjét és számos más külföldi rendjelet. Az 1885 őszen megtartott budapesti országos kiállítás körül szerzett s mindnyájunk által ismert működésével kifejtett

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

érdemei elismerésül Ő Felsége a királyi tanácsosi címmel ruházta fel.

Íme ez rövid vonásokban Falk Zsigmond lovagnak élettörténete. Most, hogy ötven éves nyomdász-jubileumát üljük, kétszeres meghatottság fog el bennünket, midőn e díszes életpálya képe elénk tárul. Gazdag volt e pálya fáradalmakban és küzdelmekben; de dús gyümölcsöket hozott és a közbecsülés zománca veszi körül e sok érdemű és kiváló férfiút. Már utaltunk Falk Zsigmond lovag lényének és pályafutásának jóltevő harmoniájára. És valóban, ez az összhang az, a mi örömmünnepe alkalmával mindnyájunkat megragad. Látjuk az ő nagy sikereit, de tudjuk, hogy azok csak ugyanoly nagy érdemeknek méltó jutalmát képezik. Látunk egy erkölcsi diadalról erkölcsi diadalhoz vezető életpályát, de tisztán áll előttünk az a mozgató erő, mely ez életet vezette: a nemes ambíció, a becsületes igyekevény, a szorgalom és a hajthatatlan akaraterő mozgató ereje. Az iparnak szentelte minden erejét s az ipar elhalmozta őt minden sikerével. Hazáját szolgálta zsenge kora óta s hazája őszinte és meghatott elismeréssel adózik érdemei iránt. Nemzete kulturális felvirágozását vágyott mindig előmozdítani és igyekevénye sikerülvén, a magyar nemzet művelődésének visszfénye őt magát is körülveszi sugárzó nimbuszával. Nincs semmi ellenmondás ebben az életpályában, semmi következetlenség ebben a jellemben. Hű marad magához, hű az üggyhez, melynek zászlaja alá szegődött,

hű e honhoz, mely benne egyik leglelkesebb fiát ismeri. Neki nem maradtak teljesítetlen kötelességei; lerótt a társadalom irányában a köteles hazafiasságot, lerótt a szakmája iránt érzett szeretetet egy félszázadon át, a mely alatt a nálunk még járatlan talajon mint úttörő szerepelt.

Áldást vetett és áldást aratott.

Ő nem maradt adósa a világnak semmivel s a világ sem ő neki. Méltó volt ő a saját sorsához s a saját sorsa is méltó volt ő hozzá. Felemelő látvány ennek az életnek a képe. Van tehát még erkölcsi becse az önzetlen igyekvésnek, a kimerülést nem ismerő szorgalomnak. A siker nem a vak szerencse ajándéka, mely mindig csak érdemtelenek ölébe hull, hanem méltó jutalma az igazi érdemnek. Falk Zsigmond élete egy monumentális bizonyítéka annak, hogy az egyén diadalmas érvényesüléséhez bár rögzös, de rövid út vezet: az az út, a melyen mértföldmutatói a szilárd jellem s a lankadatlan munkaerő.

Ez életpálya előtt megszegyenülve vonja be vitorláit a kishitű skepsis és a sötét pesszimizmus. Derült filozófia az, melyet belőle meríthetünk: a győzelmes igyekvés filozófiája. Ez bátorítja fel keblünket a mai ünnepnapon. Ez fokozza lelkesedésünket ama férfiú iránt, a kin amúgy is hálás szeretettel csüggünk s a ki méltán szolgálhat nekünk mintaképpül ötven éves működésével, mely nyitott könyvként áll előttünk.

Ötven év nagy idő. S mégis e félszázad csaknem nyomtalanul vonult el Falk Zsigmond lovag feje fölött. Testi ereje teljének örvend még és lelki üdeségénél még

Faint, illegible text within a rectangular border, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Országos Széchényi Könyvtár

Faint text below the library name, likely a title or description of the document.

csak kedélye ifjúsága nagyobb. Még nincs befejezve az
ő pályája. Vár még reá munka elég s még nem egy sikert
tart számára készletben a jövőre.

Valóban, mintha csak reá gondolt volna a dalnok,
midőn megírta szövegét:

Nézz hátra, mennyi van kiküzdve már,
S előre nézz, még mennyi munka vár,
Az éji őrszem ideje letűnt,
A regg őrsége felvonul megint.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

^

JUBILÁNS ELSŐ ACCIDENS-SZEDÉSE

AZ 1843-IK ÉV VÉGÉN.

**
*

AZ EREDETI FEKETÉN, RÉSZBEN ARANYOZÁSSAL, ATLASZRA
VAN NYOMTATVA.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FREUDEGRUSS
ZUM
NEUEN JAHRESWECHSEL
FÜR
MEINE INNIG GELIEBTEN
ELTERN UND GROSSELTERN,

WIE AUCH
MEINEM THEUERN OHEIM UND DESSEN GESCHÄTZTER GATTIN
IN TIEFSTER EHRFURCHT

GEWIDMET VON

Sigmund Falk.

Ein Enkel naht sich Euch, ein liebevoller Sohn,
Euch seine heissen Wünsche darzubringen;
Denn Eure Liebe nur ist ihm der grösste Lohn,
Den er stets streben wird sich zu erringen:
Seht! unaufhaltsam eilt dahin der Zeiten Rad,
Wir werden älter, Dankbarkeit und Liebe
Begleiten uns, denn ausser diesen hat
Der Mensch wohl keine bess're schön're Triebe.

Die Ihr dem Herzen Eures Neffen seid so werth,
Verehrter Oheim, und Sie beste Tante!
Die stets mein liebend Herz anfrichtig hat verehrt,
Nehmt hin den Wunsch, wie er im Innern brannt!
Verzeiht, wenn ich in der Gefühle heissem Drang
Kein Wort um diese anzusprechen finde;
Wenn ich mich alles so, wie's mir im Bosen klang,
Im todten Wort zu sagen unterwinde.

Zu schwach bin ich, was heut' mein kindlich' Herz erfüllt,
In leeren Tönen wieder anzusprechen,
Ein Wort zu finden, das des Herzens Wünsche stillt
Kann sich des Menschen Zange nicht erfreuen.
Und fände ich es das bedeutungsvolle Wort,
Das Euch mein Innerstes klar wiedergebe,
Das Euch eröffnete des Herzens tiefsten Ort,
Wie ich in Lieb' für Euch nur wirk' und lebe:

O, aller Welten überird'sche Seeligkeit
Müsst' es für Euch o Theuere enthalten;
Ja Wünsche bis in die endlose Ewigkeit
Müsst' es für Euer Wohl und Glück entfalten!
Und um Erfüllung werde ich stets zu dem Ew'gen flehn,
Dass er vor allem Übel Euch bewahre;
Zufried'nes stilles Glück, das beste Wohlergehn,
Sie seien Eu'r durch alle Lebensjahre!

Neujahr 1844.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FÜGGELÉK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Á

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

SZERVEZETE

TOVÁBBÁ

TECHNIKAI SZEMÉLYZETE

és

MUNKÁSAI

A JUBILEUMI ÜNNEPÉLY IDEJÉBEN

Országos Széchényi Könyvtár

1893

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG ELNÖKE:

BARANYAVÁRI

ULLMANN M. G.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

IGAZGATÓSÁG:

Dr. Falk Miksa

Lovag Falk Zsigmond

Baranyavári Ullmann M. G.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FELÜGYELŐ-BIZOTTSÁG:

Deutsch Simon

Lévay Henrik

Schweiger Márton.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VEZÉRIGAZGATÓ:

Lovag Falk Zsigmond
királyi tanácsos.

HELYETTES IGAZGATÓ:

Dr. Falk Zsigmond.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KÖNYVVIVŐSÉG:

Schlesinger Sándor

főkönyvvivő.

Gawel Gyula

hivatalnok.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TECHNIKAI SZEMÉLYZET.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZEDŐ-OSZTÁLY:

MŰVEZETŐ

Tanay József.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

JAVITNOKOK:

Firtinger Károly

Gelléri Mihály

Grócz Ernő

Scheicher Géza.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZEDŐK:

Aigner József	Faludi Mihály
Arleth József	Fésüs József
	Filach Géza
Bauer János M.	Fürtös Ármin
Beck Lajos	Fleischmann Izidor
Beck Tivadar	Frech Sándor
Bittermann Andor	
Botsák Ferencz	Gál Károly
Braun Zsigmond	Gelberger Mihály
Breisach Emil	Gondos József
	Götz József
Darida István	Gyarmathy Ferencz
Deutsch Mór	Gyöngyösi Sándor
Erdélyi Mihály	Gyulai Nagy József
Faller Károly	Gyulai Nagy Sándor

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Haas Manó	Link József
Harangi János	Lipnyiczky Károly
Haraszi József	Losigon József
Hebalik János	Löblovitz Zsigmond
Heller Adolf	Löffler Lipót
Hill József	Lustig Samu
Hovanyetz Ferencz	Mahr Ferencz
Jahn Antal	Manykov György
Jaks Károly	Mayernik Miklós
Jamnitzky Ede	Melbinger Antal
Jándy Imre	Metzger Nándor
Jaschitzky Lipót	Nagy Zsigmond
Kaim János	Neubauer Mihály
Kellner Lipót	Neufeld Mór
Keményffy Dezső	Pollák Simon
Klitsch István	Panker Sándor
Kluger Lajos	Plachy Lajos
Kaufmann József II.	Pringyes Ferencz
Kocsis István	Pataky István
Kollmann József	Payer Adolf
Köhler János	Pfigler Tivadar
Kőrösi Imre	Pötzl Ede
Kőrösi József	

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Rencsisovszky Ferencz	Strasser Géza
Riedl Ágoston	Szeghő Alajos
Riegl Gyula	Szentkirályi Márton
Riesz Dávid	Szikora János
Róth Lipót	Szimhart Imre
Rothmann Soma	Szirucsek Ferencz
Rotter Imre	Tüskés Mihály
Rusz Mátyás	Ványi Lajos
Sallay Gusztáv	Varga Géza
Sándor József	Vecsery Lajos
'Sembery Pál	Vormündl Antal
Scheicher Vilmos	Wasserburger Henrik
Schivanovits Adolf	Weber György
Schosulan Ede	Weisz Jakab
Schwarcz Pál	Wellesz Béla
Schwert Frigyes	Wendler Károly
Simon János	Wózner Ignác
Sonnenfeld Jónás	Zahumenszky Géza
Sorger Zsigmond	Zechmeister György
Staubach Károly	Zgórsky Nándor
Steiner Károly	Zimmermann Adolf.
Stöcklin Nándor	

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TANONCZOK:

Dvorszky Kálmán	Meilinger Gusztáv
Ehrenfeld Zsigmond	Pénzes Sándor
Hódy Ignác	Salzer Jakab
Kiss Ferencz	Szabados József
Linzenpoltz János	Vogl Vilmos
Medveczky Lajos	Wellesz Ákos

Zuráv Béla.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

GÉP- ÉS NYOMÓ-OSZTÁLY:

MŰVEZETŐ

Bauer Ferencz.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

GÉPMESTEREK:

Hedrich Antal

Nohál Antal

Hollubek Lajos

Pumsenberger Antal

Kapuvári István

Theiner Róbert

Kerl Gyula

Valentin János

Nagy János

Wachtler Károly.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

NYOMÓ-OSZTÁLY:

Bosnyák Ágoston

Fauszek Károly

Medetz Gusztáv

Perl Ignác.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TANONCZOK:

Bauer Henrik	Kőváry Ödön
Brunner Ignác	Krenn Rezső
Cziegler Kálmán	Ludmányi Lajos
Engelhardt István	Rohrbeck Ferencz
Kohn Imre	Sturm Richárd
Watzulik Fülöp.	

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ÖNTŐ-OSZTÁLY:

MŰVEZETŐ

Mosböck József.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ÖNTŐK:

Janetschka Antal

Merczel Antal

Ochs János

Sándrik Sándor.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TANONCZOK:

Penz József

Ruck József

Schauer Ferencz

Szucsánszky József

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KÖNYVKÖTŐ-OSZTÁLY:

MŰVEZETŐ

Zobl Károly.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KÖNYVKÖTŐK:

Angyal Károly	Klein Mór
Baroska Pál	Laib Károly
Bencze László	Novatzky János
Bognár János	Pozeg Ferencz
Felbermeier József	Prechtl Venczel
Gerstner Ferencz	Rechák József
Geyer István	Schnabel Boldizsár
Hamada Gyula	Schritt József
Hatvani Lajos	Schulz Simon
Kenderessy Gyula	Tóth János
Kigyósy József	Weisz Izidor
Kippian Gusztáv	Wirth Károly.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HANGJEGY-OSZTÁLY:

MŰVEZETŐ

Noske Ernő.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HANGJEGYMETSZŐK ÉS NYOMÓK:

Edel Ferencz

Habinstroh Kálmán

Jatzkó Győző

Krüger Emil

Scherbaum János

Vondracek Károly

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SEGÉD-SZEMÉLYZET.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

NŐK:

Arleth Mária	Finszter Gabriella
Bachmann Erzsébet	Forceschin Mária
Bartolome Mária	Frech Julia
Bianki Hermin	Fritz Teréz
Budinszky Róza	Gáncs Vilma
Burger Anna	Gansmüller Amália
Czinghand Emilia	Gédi Jozefin
Czinghand Kornélia	Grund Aloizia
Deutsch Margit	Handlosz Katicza
Devits Ida	Hatvani Francziska
Dvorcsák Mária	Hiller Erzsébet
Echten Friderika	Juhász Julia
Echten Henrietta	Klajo Katalin
Esztveller Emilia	Kopetzky Irma

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Kozlák Ágnes

Kozlák Mária

Krajcsovics Zsófia

Králik Emilia

Kvarik Katalin

Medetz Julia

Mráz Irma

Nagele Borbála

Navratil Paula

Niklai Mária

Peitl Karolin

Rákos Francziska

Regovits Teréz

Révai Anna

Richter Mária

Rohn Julia

Ruchti Mária

Rusz Julia

Schachtitz Irma

Schärf Izabella

Schwarzer Gizella

Springer Ilona

Szalkay Róza

Szalma Mária

Szamoszter Róza

Tigyi Ilona

Turcsányi Leopoldin

Wavrek Emma

Weisz Anna

Wesely Gizella

Winter Róza

Wositz Antónia

Zámbori Irma

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FÉRFIAK:

Bachmann Antal	Moravetz Ferencz
Balog János	Nagy Vincze
Balzar Ferencz	Novák Károly
Binder István	Pinke Mihály
Brunner Adolf	Pusch Ádám
Gallusz József	Putterlik Alajos
Holler Konstantin	Radva János
Krenn József	Riedl József
Léber József	Spaczil Pál
Lovász Gábor	Turzik József
Lubeck Károly	Türk Jakab

Wokaun Miklós.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

xxx

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ein
Zur Sit
ben
flart
vor

Ein
Zur Sit
ben
flart
vor

Ein
Zur Sit
ben
flart
vor

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár